

HENK STODRVOGEL

ONDERWEG MET

RUTH

BIJBELSTUDIES

HENK STOOBVOGEL

ONDERWEG MET

RUTH

BIJBELSTUDIES

Voorhoeve

INLEIDING

Na zeven Bijbelstudieboekjes te hebben geschreven waarin een man de hoofdrol speelt, is het nu de beurt aan een vrouw. En wat voor één! Ruth spat werkelijk van de bladzijden van het naar haar genoemde Bijbelboek af. Wat een kracht heeft zij, wat een geloofsmoed en wat een schoonheid.

Elke keer wanneer ik in het leven van een Bijbelse persoon duik word ik diep geraakt. Het hele leven trekt in enkele hoofdstukken aan de lezer voorbij. Het boek Ruth staat bekend als één van de absolute parels uit de antieke vertelcultuur en al snel wordt duidelijk waarom. Het boek is met veel gevoel voor compositie en kunstzinnigheid geschreven. Het is een verhaal dat zich tegelijk op meerdere niveaus afspeelt. We leven intens mee met het verlies van Noömi en de – onmogelijke? – liefde die opbloeit tussen Ruth en Boaz, terwijl tegen de achtergrond van dit romantische verhaal de grote liefdesgeschiedenis tussen God en mensen wordt uitgetekend.

Ruth is het mooiste dunste boek dat ik ooit heb gelezen. Er staat geen woord teveel in. Alles is van belang. Subtiel. Gewaagd. Indringend. Twintig hoofdstukken volschrijven over deze vier hoofdstukken uit de Bijbel was geen enkel probleem. Ik moest me inhouden en veel zaken achterwege laten.

Voor het schrijven van een deel in de serie **Onderweg met...** lees ik het Bijbelboek zo vaak door dat ik het wel kan dromen. Biddend ben ik op zoek naar verbanden, naar diepere lagen, naar details. Daarnaast lees ik boeken, commentaren en beluister of lees ik preken. Vanuit de schat aan informatie die ik op die manier verzamel deel ik vervolgens de lessen waarvan ik denk dat die het meest recht doen aan de verhaallijn en de inhoud van de tekst.

Voor *Onderweg met Ruth* heb ik veel gehad aan een boek van Andy Lee: *The book of Ruth, a 31-day journey to hope and promise*. In haar boek geeft Lee onder andere haar diepgaande studie over de Hebreeuwse tekst weer, waar ik dankbaar gebruik van heb gemaakt. De Naardense Bijbelvertaling heb ik dit keer ook veel gebruikt, omdat de tekst zo dicht bij de grondtekst staat en de geschiedenis op zo'n directe wijze dichtbij brengt.

Ik wens je veel zegen in het bestuderen van het leven van Ruth. Zoals God voortdurend dichtbij haar was, óók als ze dat zelf niet door had, zo is God ook dichtbij jou. Hij is een God van genade en kracht. Het is mijn hoop dat je hem door dit boek beter leert kennen en van nog dichterbij zult volgen.

Henk Stoorvogel, Zwolle, 2 augustus 2017

HOOFDSTUK I: BEGINNEN MET HET EINDE IN ZICHT

LEZEN Ruth 4:13-17

Ik ben in training voor een triatlon. Over vijf maanden neem ik deel aan de Iron Man van Maastricht. Op 6 augustus 2017 moet ik 3,8 kilometer zwemmen door de Maas, 180 kilometer fietsen door de heuvels van Zuid Limburg en tenslotte 42,2 kilometer hardlopen door de straten van Maastricht. Vorige week ben ik met mijn trainingsschema begonnen. Vooral het zwemmen en fietsen hebben veel aandacht nodig. En zo kwam het dat ik vorige week, tijdens een koude, regenachtige maartmiddag op de fiets zat, om samen met mijn trainingsmaatje een rondje te fietsen.

Ik had niet geluncht. Die ochtend had ik al hardgelopen, wat met een gekneusde rib, een gevolg van een stoeipartij tijdens de wintersport, niet bepaald een pretje was. Het woei en het regende pijpenstelen. Mijn schoenen waren binnen de kortste keren doorweekt en mijn voeten bevroren tot ijsklompen. Ik vond het een verschrikking! Fietsen is sowieso al niet mijn hobby. En dan ook nog in de kou en de regen. Brrr. Toch zat ik zondagochtend vroeg alweer op de fiets en zal ik morgen opnieuw een grote ronde fietsen. Waarom? Omdat ik ben begonnen met het einde in zicht. Ik weet waar ik 6 augustus 2017 moet staan en wat er die dag van mij gevraagd wordt. Die wetenschap maakt dat ik bereid ben om nu allerlei ongemak te doorstaan en offers te brengen. Het doel helpt mij om mijn innerlijke kompas zodanig te richten dat ik nu kan volhouden.

In de realiteit van ons leven verliezen wij het einddoel vaak uit het zicht. Te midden van verlies, desillusie, ontgoocheling en strijd worstelen we met de vraag of God ons wel ziet. En is onze integriteit het waard om voor te vechten als het leven ons keer op keer bij de handen afbreekt? Voor veel mensen is hun teleurstelling in het

leven een legitimering om hun zuiverheid op te geven en voor kortstondige bevrediging van behoeftes te gaan.

In dit boek zullen wij meereizen met Ruth en Noömi. Vers na vers en hoofdstuk na hoofdstuk zullen we getuige zijn van hun verlies, hun worsteling, maar ook van hun moed en doorzettingsvermogen. We zullen de kracht van hoop aan het werk zien en de bijzondere gevolgen van liefde en opofferingsgezindheid.

De verzen die aan het begin van het hoofdstuk zijn aangegeven nemen ons mee naar het slotstuk van het boek. Ruth heeft een man en ontvangt een zoon. Noömi wordt bezongen en verzorgt als trotse oma haar kersverse kleinkind. Haar geslachtslijn is gered, haar reputatie in ere hersteld, haar leegte vervuld. En zelfs blijkt dat zij door de wonderlijke verwickelingen in haar leven betovergrootmoeder van David zal zijn. De laatste zinnen uit het boek Ruth tonen ons een huwelijk, een wonderlijke geboorte, een gelukkig gezin, een feestende gemeenschap en een prachtig toekomstperspectief. Maar jarenlang wees niets in het leven van Noömi en Ruth erop dat dit zou kunnen gebeuren! De ontknoping is dramatisch, overweldigend en onverwacht.

Hoofdstuk na hoofdstuk worden we meegenomen in verlies en strijd. Noömi verliest haar man. Haar kinderen verliezen hun vrouw. Er is geen land om zelf te bewerken. Het verhaal van het boek Ruth is het verhaal van twee weduwen, waarvan er een ook nog een vreemdeling is, zonder land, zonder voedsel, zonder kinderen, zonder toekomst. Leven betekent overleven en hoofdstuk na hoofdstuk blijven we als lezer in spanning: zal het tij keren? Zal God ingrijpen? Ziet God Noömi en Ruth? Is het de moeite waard om zuiver te blijven, ook als het leven tegenzit?

Het boek Ruth neemt ons in een wonderschone vertelling mee in deze fundamentele levensvragen en laat ons zien dat het cruciaal is om te leven met het einde in zicht. Want God is erbij, ook als wij hem nauwelijks op de bladzijden van ons leven bespeuren. In het boek Ruth is God aanwezig tijdens het zware oogstwerk van

bezwete slaven en slavinnen. Hij doet zijn werk tijdens feestelijke maaltijden en nachtelijke ontmoetingen op een afgelegen dorsvloer. Zijn adem blaast tijdens onderhandelingen over zakelijke transacties in de poorten van de stad. Hoewel God maar enkele keren expliciet naar voren komt, is hij alomtegenwoordig en voortdurend aan het werk. En het boekje roept ons toe: God is trouw. Hij laat niet los wat zijn hand is begonnen. Zijn werkelijkheid zal jouw stoutste dromen overtreffen. Maar blijf trouw. Blijf hopen. Neem initiatief. Wandel in geloof.

Voor ik begon met het schrijven van dit boek heb ik het boek Ruth enkele maanden bestudeerd. Ik ben diep onder de indruk geraakt van de karakters en de bijzondere compositie en zeggingskracht van het boek. De opbouw van het boek Ruth is wonderlijk symmetrisch. Vers 1-5 van hoofdstuk 1 beschrijft ons in 71 woorden (in het Hebreeuws) het onheil dat zich over Noömi en haar gezin voltrekt. De verzen die wij vandaag hebben gelezen bestaan eveneens uit 71 woorden in het Hebreeuws. 71 woorden waarin het boek laat zien hoe het onheil is omgeslagen naar zegen, de rouw is vervangen door vreugde, de leegte door God is vervuld.

Precies in het midden van het boek, in Ruth 2:20 wordt de cruciale ommekeer beschreven. Daar ontdekt Noömi dat Ruth de hele dag heeft gewerkt bij Boaz, hun verwante en mogelijke lossen en prijst zij God voor de zorg waarvan zij dacht dat ze die nooit meer zou meemaken.

Het boek Ruth bestaat uit vier hoofdstukken. Elk hoofdstuk begint met een initiatief. In hoofdstuk 1 verlaat Elimelech Bethlehem vanwege een hongersnood. In vers 6 van hoofdstuk 1 besluit Noömi om terug te keren naar Bethlehem. Hoofdstuk 2 toont het initiatief van Ruth om in het onderhoud van Noömi en haarzelf te voorzien door aren te gaan lezen. Hoofdstuk 3 begint met het initiatief van Noömi, waar zij Ruth naar de dorsvloer stuurt om Boaz te bezoeken. En hoofdstuk 4 begint met het initiatief van Boaz, die naar de poort van de stad gaat om Ruth te lossen. Het eerste en laatste

hoofdstuk begonnen met het initiatief van een man, waarbij het eerste initiatief leidt tot verlies en ellende en het tweede initiatief leidt tot verlossing en vreugde. Daartussen staan twee initiatieven van Noömi, met daar weer tussen het initiatief van Ruth. Je zou kunnen zeggen dat het initiatief van Ruth in hoofdstuk 2 het hart vormt van de initiatieven die genomen worden en beslissende invloed heeft.

Elk hoofdstuk neemt ons mee naar een specifieke locatie. Hoofdstuk 1 speelt zich grotendeels af op de weg van Moab naar Bethlehem. Hoofdstuk 2 beschrijft een dag op de gerstvelden buiten Bethlehem. Hoofdstuk 3 vertelt ons over een nacht op de dorsvloer en hoofdstuk 4 neemt ons mee naar de poort van de stad. Deze opzet maakt het boek tot een uitzonderlijk heldere vertelling. We maken kennis met uitgesproken karakters, elk hoofdstuk neemt ons mee naar een locatie en start vanuit het initiatief van een van de hoofdrolspelers. Elk hoofdstuk wordt afgesloten met een schakelzin, of cliffhanger, die de lezer nieuwsgierig maakt naar het vervolg.

Het boek Ruth maakt deel uit van de wijsheidsliteratuur. De Joodse Tenach, ons Oude Testament, is opgebouwd uit drie verschillende delen: de Tora (de vijf boeken van Mozes), de Profeten (onze grote en kleine profeten) en de Wijsheidsliteratuur (zoals bijvoorbeeld Psalmen en Spreuken, maar ook de meer geschiedkundige boeken en Ruth). De wijzen waren op zoek naar het handelen en de aanwezigheid van God in het dagelijks leven. Vaak worden zaken daarbij niet geëxpliciteerd, maar laten de geschriften veel aan de interpretatie van de gelovige lezer over. De wijzen sporen de onzichtbare werking van God in het dagelijkse leven op en presenteren die op een manier die inzicht vraagt. Zij geven feiten en leggen verbandingen, waardoor de lezer zelf de boodschap en het handelen van God kan ontdekken.

VRAAG Naar welke uiteindelijke waarheid beweeg jij toe? Welke zekerheid heb jij met betrekking tot de eeuwigheid? Welke redenen heb jij om jouw integriteit en zuiverheid te bewaren?

GEBED Dank u wel Vader dat mijn toekomst in u zeker is. Op een dag zal ik u ontmoeten, zal ik bij u zijn. Geef mij de genade om tot die dag met integriteit en zuiverheid te leven.

HOOFDSTUK 2: MISTER FIXIT

LEZEN Ruth 1:1-2

Die eerste zin. Daar is iets mee. Het boek Ruth opent met een hongersnood. Dat doet alle alarmbellen afgaan. Een hongersnood in het beloofde land?! Een hongersnood in het land, vloeiende van melk en honing? Een hongersnood in het land waar druiventrossen groeiden, zo groot, dat twee verspieters nodig waren om een tros naar Mozes te tillen? Wat is er misgegaan?

In Leviticus 26:20 waarschuwt God zijn volk, dat wanneer zij zijn geboden niet zouden volgen het land zijn opbrengst niet zou geven en de bomen van het land geen vrucht zouden dragen. Het is niet normaal dat er een hongersnood in het land van God heerst. Het gegeven van de hongersnood wijst op zonde.

Dat wordt ook gesteund door de zin: 'In de tijd dat de rechters het volk leidden...' De periode van de rechters duidt op de tijd tussen de verovering van het Beloofde Land door Jozua en het ontstaan van het koningschap in Israël, onder leiding van de profeet Samuel. In het boek Rechters zien we een golfbeweging: zolang er een krachtige rechter leiding gaf aan het volk ging het goed, maar zodra de leiding wegviel, vervielen de mensen in afgoderij en verdeeldheid en ging het hard bergafwaarts met het land. Tot een nieuwe rechter opstond en het volk weer op God wees. De golfbeweging bracht het volk niet in een positieve flow. Rechter na rechter zakte het volk dieper weg in zonde en afgoderij. De laatste hoofdstukken van Rechters beschrijven hoe de stammen van Israël optrekken tegen de stam Benjamin, en deze stam zo grondig verslaan dat zij in haar voortbestaan bedreigd wordt.

Als een refrein komt in Rechters de zin terug:

In die dagen was er geen koning in Israël; ieder deed wat goed was in zijn ogen.

Het was de tijd van het Wilde Westen in Midden Oosten. Ieder deed maar waar hij zin in had. Er heerste wetteloosheid en het recht van de sterkste gold. Het is dan ook niet zo verwonderlijk dat er in deze tijd een hongersnood uitbreekt. We weten niet precies in welke tijd van de Rechters de geschiedenis van Ruth zich afspeelt. Het kan zijn dat het in de tijd van Gideon is geweest, toen Midjanitische bendes het land keer op keer binnenvielen en alle oogst roofden, zodat er hongersnood ontstond.

De hongersnood is een feit, de vraag is dan echter hoe daarop te reageren? Mike Tyson heeft eens gezegd:

Everybody has a plan, until they get punched in the face.

Vrij vertaald betekent dat: 'Iedereen heeft een plan, totdat je een klap in het gezicht krijgt.' Dan schieten veel mensen in een reflex van vechten, vluchten of bevriezen. Elimelech kiest ervoor om te vluchten.

Waarom koos hij ervoor om te vluchten? Zegt de Bijbel niet in 1 Petrus 5:6-7:

Vernedert u dan onder de machtige hand van God, opdat Hij u verhoge te zijner tijd. Werpt al uw bekommernis op Hem, want Hij zorgt voor u.

Is dat niet de Bijbelse lijn? Als God onze aandacht niet kan krijgen communiceert hij soms via de megafoon van het lijden, juist met het doel dat wij ons vernederen en wachten totdat hij ons verhoogt. Maar Elimelech is een man. Een man met een prachtige naam, want die betekent: mijn God is koning. Maar evengoed blijft hij een man en is hij, zoals zoveel mannen, Mister Fixit. Er is hongersnood, het leven geeft hem een rechtse directe, en in plaats van zich te vernederen onder de hand van God en zijn volksgenoten op te roepen terug te keren naar Jahweh, kiest hij ervoor om te emigreren.

Blijkbaar is Elimelech een bemiddeld man. In tijden van oorlog of crisis zijn het de rijkere die er in slagen om een veilig heenkomen te zoeken. Elimelech is een man met mogelijkheden, die ook nog eens zijn klassiekers kent. Want deden de grote aartsvaders van het volk Israël niet precies hetzelfde toen zij te maken kregen met hongersnood?

In Genesis 12:10 zegt de Bijbel:

Eens brak er in het land hongersnood uit. Abram trok naar Egypte om daar tijdelijk te gaan wonen, want de hongersnood was zeer zwaar.

In Egypte komt hij in de problemen doordat hij liegt en Sarai voorstelt als zijn zus in plaats van zijn vrouw. Vanwege deze leugen neemt de farao Sarai tot vrouw en overlaadt hij Abram met geschenken, zodat er na zijn terugkeer uit Egypte wordt gezegd:

Abram was bijzonder rijk: hij had veel vee, zilver en goud.

Genesis 13:2

Ook Isaak nam zijn toevlucht in het buitenland, toen er in zijn tijd een hongersnood uitbrak. Hij vluchtte naar de Filistijnen:

Eens brak er in het land een hongersnood uit (een andere dan de hongersnood die er vroeger was geweest, in de tijd van Abraham), en daarom ging Isaak naar Gerar, de stad van Abimelech, de koning van de Filistijnen. Genesis 26:1

Bij de Filistijnen liegt Isaak op dezelfde wijze over zijn vrouw Rebekka, als zijn vader Abraham. Maar ook hij wordt bijzonder gezegend bij de Filistijnen:

Isaak zaaide in dat land en hij oogstte nog hetzelfde jaar honderdvoudig, want de Heer zegende hem. Hij werd rijker en rijker, schatrijk werd hij. Genesis 26:12-13

Er ontstaat toch wel iets van een patroon, zeker wanneer blijkt dat ook Jakob zijn toevlucht zocht in het buitenland, wederom in Egypte. In Genesis 42:5 lezen we dat de zonen van Jakob naar Egypte kwamen om daar graan te kopen, omdat de hongersnood Kanaän in zijn greep hield. Omdat de hongersnood aanhoudt, trekt de hele familie uiteindelijk op uitnodiging van Jozef naar Egypte, waar zij in Gosen gingen wonen. Genesis 47:27 zegt dan:

Zo gingen de Israëlieten in Egypte wonen, in Gosen. Ze verwierven er bezittingen, ze kregen kinderen en breidden zich sterk uit.

Abraham, Isaak en Jakob. Stuk voor stuk vluchtten ze naar het buitenland om aan de hongersnood te ontkomen. En voor alle drie de aartsvaders pakte dat ook nog eens heel goed uit. Ze verwierven grote rijkdommen in den vreemde. Als God dat bij de aartsvaders had gedaan, zou hij dat dan niet ook bij Elimelech doen?

Ik kan me Elimelechs redeneertrant voorstellen. Er was hongersnood. Hij had de mogelijkheden om Bethlehem te verlaten en in Moab een nieuw bestaan op te bouwen. Hij kende de verhalen van de aartsvaders en Gods zorg voor hen, juist ook in het buitenland. En Elimelech doet wat de meesten van ons misschien precies zo zouden doen: hij trekt weg. Maar met dat hij het beloofde land ontvlucht, wurmt hij zich onder de hand van God uit. Elimelech zal zijn eigen zegen wel even regelen, is het niet in Israël, dan wel in Moab. Voor het gemak vergeet Elimelech een paar belangrijke dingen. Ten eerste werken zaken bij God nooit automatisch. Het feit dat God Abraham, Isaak en Jakob op hun vlucht en ondanks hun leugens zegende, betekent niet dat hij dat bij jou ook zal doen. Van Gods handelen in het verleden kunnen wij veel leren, maar wij moeten daar niet klakkeloos ons leven op programmeren of plannen. In het verleden behaalde resultaten bieden in die zin geen garantie voor de toekomst. Elke situatie is uniek en het vraagt een gelovige ziel en een nederig hart om in een specifieke situatie de juiste inschatting te maken. Bovendien speelde de vlucht van Abraham, Isaak en Jakob zich af voordat God zijn woorden op de berg Sinai had gegeven en het volk Israël het beloofde land had binnengeleid. De vlucht van de aartsvaders vond plaats voordat Leviticus 26 bekend was.

Elimelech fixt zijn weg bij de hongersnood vandaan om zichzelf en zijn gezin in veiligheid te brengen. En ergens kennen wij deze neiging. Er ontstaat hongersnood in je huwelijk en je partner geeft jou niet meer waar je meent recht op te hebben. Of er ontstaat hongersnood in je plaatselijke gemeente en je mist de voeding die je nodig hebt. Of je krijgt te maken met hongersnood in je persoonlijke geloofsleven en ervaart God niet meer. Wat doe je op zulke

momenten? Inventariseer je je mogelijkheden en middelen, verdiep je je in de verhalen van mensen die in soortgelijke situaties met succes gevlucht zijn en knijp je er tussenuit? Om het minste of geringste voelen we ons gerechtigd om te vertrekken. We verlaten onze partner, onze kinderen, onze vrienden, onze kerk, onze God omdat we door een periode van hongersnood gaan, en ervoor kiezen onze eigen zegen dan maar te fixen. De tekst uit 1 Petrus 5:6-7 herinnert ons eraan dat crisis en lijden dikwijls door God gebruikt worden om ons iets duidelijk te maken en dat we erop mogen vertrouwen dat hij voor ons zorgt, ook te midden van de hongersnood.

VRAAG Deed Elimelech er volgens jou goed aan om naar Moab te vluchten? Zijn er gebieden van hongersnood in jouw leven? Herken je de neiging om de hongersnood in jouw leven te ontvluchten? Bevind jij je momenteel in Moab of in Bethlehem? Herken je Mister Fixit in jezelf? Vertel.

GEBED Vader in de hemel, geef mij de genade om in tijden van hongersnood trouw te blijven aan u en aan datgene dat u mij toevertrouwd hebt.

BIJBELSTUDIES DOOR HENK STOOVogel

Een bevlogen en toegankelijk boek met **BIJBELSTUDIES** boordevol **LESSEN** uit het leven van **RUTH**. De delen in de serie **ONDERWEG MET** bevatten elk een twintigtal Bijbelstudies. Daardoor zijn ze heel geschikt als Bijbelstudiemateriaal voor **GESPREKSGROEPEN**. Elk hoofdstuk bevat een **GESPREKSVRAAG** en een **KORT GEBED** ter afsluiting. Henk Stoorvogel weet de Bijbelse boodschap dicht bij de lezer te brengen: alsof je er zelf bij bent!

Henk Stoorvogel is voorganger, oprichter van de mannenbeweging De 4^e Muskietier en auteur van verschillende boeken waaronder *Geboren om te vliegen* (8^e druk 2017), *Knock Out* (20^e druk 2017), *Jezus leven* (5^e druk 2015) en *Viva de kerk! 10 Principes voor de kerk van nu* (2017).

Voorhoeve

NUR 707
ISBN 978 90 435 2796 5

9 789043 527965